

Svatovojtěšské stopy na Domažlicku

Luděk Krčmář

Abstrakt:

Výrazně a téměř ojediněle se do krajiny Plzeňského kraje vryla úcta ke sv. Vojtěchu, která v mnoha případech nabyla i výrazné lidové formy. Návrat jednoho z evropských světců z Říma do Prahy během přelomu let 992 – 993, a možná i jiné jeho cesty se zapsaly v úctě do popisované krajiny snad nejvíce v celých Čechách. Světec konající zázraky, žehnající naši zemi a obracející pohany na křesťanství zanechal v krajině místa svého působení své stopy. Tak je tomu i na Domažlicku (míněno území okresu Domažlice), které bylo v lidovém podání počátkem cesty světce naší krajinou směrem ku Praze. Nalezneme zde svatovojtěšské léčivé prameny a kaple při nich, místa, kde se světec zastavil k odpočinku a nechal zde svůj otisk, místa, která posvětil svou přítomností. Řazení jednotlivých svatovojtěšských stop vychází z logiky trasy a zároveň z osy vytýčené prvními autory, kteří si putování světce Domažlickem povšimli. Zmíněny jsou heslovitě tyto lokality: kaple a pramen sv. Vojtěcha u Klenčí pod Čerchovem, pramen Vojtěška a kaple v Milavčích, kostel sv. Vojtěcha v Milavčích, kostel sv. Jiljí v Hlohové, obrázek sv. Vojtěcha u Osvračína, kaple sv. Petra a svatovojtěšský kámen u Hradiště a svatovojtěšský kámen u Únějovic.

Klíčová slova: sv. Vojtěch, Domažlicko, kaple, kostely, léčivé prameny, svatovojtěšské kameny, lidová zbožnost, legendy

Keywords: St. Vojtěch, Domažlice region, chapels, churches, healing springs, St. Vojtěch stones, folk piety, legends

Výrazně a téměř ojediněle se do krajiny Plzeňského kraje vryla úcta ke sv. Vojtěchu, která v mnoha případech nabyla i výrazné lidové formy. Návrat jednoho z evropských světců z Říma do Prahy během přelomu let 992 – 993,¹ a možná i jiné jeho cesty se zapsaly v úctě do popisované krajiny snad nejvíce v celých Čechách. Světec konající zázraky, žehnající naši zemi a obracející pohany na křesťanství zanechal v krajině místa svého působení své stopy.

Samotné primární legendy o sv. Vojtěchu tyto svatovojtěšské stopy nepopisují,² jsou dílem pozdější specifické tradice. Nejvíce se jich nachází na jižním Plzeňsku,³ ale i ostatní

regiony mají co nabídnout. Tak je tomu i na Domažlicku,⁴ které bylo v lidovém podání počátkem cesty světce naší krajinou směrem ku Praze. Nalezneme zde svatovojtěšské léčivé prameny a kaple při nich, místa, kde se světec zastavil k odpočinku a nechal zde svůj otisk, místa, která posvětil svou přítomností. Jedná se o místa zvláštní zbožnosti, protknutá mimořádným působením světce, na která věřící reagovali procesími, poutěmi a jinými projevy zvláštní zbožnosti a úcty. Nebo si jen připomenuli světcevo působení. Do výčtu popisovaných lokalit se tak nedostaly objekty, které nejsou místem zvláštní zbožnosti nebo poutním místem či se u nich nenachází nějaká svatovojtěšská stopa nebo konkrétní vzpomínka na světcevo působení.⁵

Řazení jednotlivých svatovojtěšských stop vychází z logiky trasy a zároveň z osy (Milavče – Hlohová – Únějovice) vytýčené prvními autory, kteří si putování světce Domažlickem povšimli.⁶ Domažlickem je míněno území okresu Domažlice.

Tak trochu symbolicky se první kaple připomínající světcevo působení u nás nacházela v pohraničním hvozdu Českého lesa. **Kaple sv. Vojtěcha u Klenčí pod Čerchovem**⁷ bývala nedaleko Výhledů se známým pomníkem Jindřicha Šimona Baara. Malá dřevěná kaple s oltářem sv. Vojtěcha byla postavena při prameni měšťanem Janem Kohoutem v roce 1872 v tehdy vykáceném lese zvaném „Dolík“ nákladem 162 zl. 88 kr. za klenečského faráře Jana Kunderáta (obr. č. 1). Docházeli k ní často poutníci pro vodu ze zázračného pramene Vojtěšky. Měl být lékem na řadu nemocí. Konaly se k ní i poutě z okolních vesnic. Nejvýznamnějším svátkem bývala první neděle po svátku sv. Vojtěcha, kdy sem přicházelo i procesí z Klenčí. Rád ji navštěvoval klenečský rodák Jindřich Šimon Baar. Vypráví se o ní v řadě regionálních literárních děl. Kaple postupně zanikala po roce 1945. V 70. letech 20. století ještě stála. Dnes ji připomínají jen původní kamenné obdélné základy (obr. č. 2). V blízkosti se pod cestou nachází i ona zázračná studánka s betonovým jímáním vody z roku 1932 (obr. č. 3). Z kaple se zachovala lidová kopie fresky z milavečského kostela s legendickým výjevem spícího světce a troubícího pasáčka, který se odehrál v Milavčích. Obraz byl donedávna vystaven v Baarově muzeu v Klenčí pod Čerchovem,

⁴Zde svatovojtěšské stopy naposledy shrnuty v rámci publikace KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019. Audiovizuálně jsou představeny i v KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl první* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s>; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl druhý* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 16. 11. 2023 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZQBzwp5s7S0>;

⁵Například kaple sv. Vojtěcha v Božkovech.

⁶PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard. *Album Svatovojtěšské*. Praha 1897, s. 27–28; WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 290–291.

⁷BAAR, Jindřich, Šimon – TEPLÝ, František. *Klenčí. Městečko na Chodsku*. Praha 1909, s. 212–213; KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha 2009, s. 94; KRČMÁŘ, Luděk. *Domažlická zastavení na cestě ve šlépějích sv. Vojtěcha*. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 9. 1. 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Zlomyslný žert se svatým Vojtěchem se pastýři nevyplatil*. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 16. 1. 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 101–202; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl první* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s>; KUČA, Karel. *Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky*. Praha s. 466; SOUKUP, Jan. *Kostely a kaple sv. Vojtěcha ve vikariátu Domažlice*. *Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 3, 2022, s. 32–33; ŠEBKOVÁ, Vlasta. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce 1936*. Domažlice 1936, s. 131–132; TEPLÝ, František. *Františka Zemana kniha o švihově a okolí*. Švihov 1927, s. 27; Valeník 2005, s. 506; VALENČÍK, Michal. *Zaniklé a ohrožené kostely a kaple*. In: *Český les, příroda – historie – život*. Praha 2005, s. 168; VALENČÍK, Michal, 2023: *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice* [online] [cit. 2023-10-05]. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/>.

¹Blíže například SEKYRKA, Tomáš. *Svatý Vojtěch. Život a smrt mučedníka*. Kostelní Vydří 1997, s. 31–34, podrobněji k úseku cesty od českých hranic k Plzni SLÁMA, Jiří. ...a přišli ke hradu Plzni. In: *Antiqua Cuthna* 3, 2007, s. 55–58.

²EMLER, Josef. *Životy svatých a některých jiných osob nábožných*. Praha 1873, s. 251, 281, 325; BRUNO, z Querfurtu. *Život svatého Vojtěcha*. Praha 1996, s. 59–60.

³KRČMÁŘ, Luděk. Méně známé stopy sv. Vojtěcha na území českobudějovické diecéze v Plzeňském kraji. In: *Genius loci českého jihozápadu V*, České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích ve spolupráci se Studijní a vědeckou knihovnou Plzeňského kraje a Katedrou českého jazyka a literatury Západočeské univerzity v Plzni, 2009, s. 81–89; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti jižního Plzeňska na území českobudějovické diecéze*. Nepomuk 2017; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti jižního Plzeňska na území plzeňské diecéze*. Přeštice 2020, zde uvedena další literatura.

dnes se zde však nenachází. Kapli se rozhodlo obnovit Okrašlovací a sportovní sdružení Český les. Dnes je na jejím původním místě ochranné pásmo vodního zdroje, a tak bylo pro stavbu repliky kaple zvoleno nové místo po zaniklé hájence při silnici nad původní kaplí. Kaple se začala stavět v roce 2011, vysvěcena byla 26. dubna 2014 (obr. č. 4). Od té doby se zde pravidelně v sobotu po sv. Vojtěchu konají poutě. Interiér kaple zdobí lidová soška sv. Vojtěcha a kopie obrázku z původní kaple.

Nejvýznamnější lokalitou spojovanou působením sv. Vojtěcha na Domažlicku je **pramen Vojtěška s kaplí v Milavčích** (obr. č. 5).⁸ Podle místní tradice se v Milavčích zastavil při svém údajném návratu z druhého exilu pražský biskup sv. Vojtěch s bratrem Radimem a věrným Benediktem. Byl tu zastaven posly, kteří mu předali zprávu o povraždění jeho rodu na Libici roku 995. Světec se rozhodl, že se již do své diecéze nevrátí,

⁸ASCHENBRENNER, Vít. Poutnická procesí směřující do Klatov – příspěvek k dějinám provozu západočeského barokního poutního centra v letech 1685–1785. *Sborník prací z historie a dějin umění* 4, 2006, s. 126; BALBÍN, Bohuslav. *Krásy a bohatství České země. Výbor z díla Rozmanitosti z historie Království českého*. Praha 1986, s. 123; BURACHOVIČ, Stanislav – WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha 2001, s. 232–233; ČESAL, Aleš. *Před branou Šumavy a Českého lesa*. Praha 2016, s. 32–33; HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha 2013, s. 234; KALANDRA, Otakar. *Ostatky sv. Vavřince na Chodsku. Stráž českého západu*, roč. 2, č. 32, 1946, s. 6; KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha 2009, s. 122–123; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech*. Praha 1957, s. 475; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech 2*. Praha 1978, s. 380–381; KORANDOVÁ, Marie. *Stráž. Nejmenší privilegovaná ves domažlických Chodů*. Domažlice 2001, s. 28; KORANDOVÁ, Marie. *Chodské pověsti a legendy*. Plzeň 2004, s. 92–93; KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha 1903, s. 510–513; KOVÁŘÍK, Petr. *Studánky a prameny Čech, Moravy a Slezska*. Praha 1998, s. 29; KRÁSL, František – JEŽEK, Jan. *Sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, jeho klášter a úcta u lidí*. Praha 1898, s. 588, 613, 640, 667–668; KRČMÁŘ, Luděk. *Zlomyslný žert se svatým Vojtěchem se pastýři nevyplatil. Dnes, Kraj Plzeňský*, 16. 1. 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Lázeňská tradice v Milavčích. Plzeňský deník*, 25. 10. 2011, s. 26; KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je IN. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň 2012, s. 38–39; KRČMÁŘ, Luděk. *Nejvýznamnější poutní místa v Plzeňské diecézi*. In: *S důvěrou a nadějí. 20 let plzeňské diecéze 1993–2013*. Plzeň 2013, s. 153; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti jižního Plzeňska na území českobudějovické diecéze*. Nepomuk 2017, s. 29; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 64–66; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl první* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s>; KROUPA, Pavel. *Stopy megalitické prehistorie na Přešticku. Pod Zelenou Horou*, roč. 14 (26), č. 3, 2011, s. 7; KÜMPPEL, Bohuslav a kolektiv. *Církevní umění na Chodsku*. III. vydání. Domažlice 1945, s. 11, 15–16, 72, 75, 100; PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard. *Album Svatovojtěšské*. Praha 1897, s. 27–28; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice 1996, s. 68; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice 1997, s. 11–14, 16–17; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice 2005, s. 43–44; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Co odnesl čas 1. Domažlicko, Chodsko a Kdyňsko na nejstarších fotografiích*. Domažlice 2010, s. 104; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Chocomyšl 1365–2015*. Domažlice 2015, s. 17–21, 31, 52–55; PROCHÁZKA, Zdeněk – SVOBODOVÁ, Zuzana. *Po skrytých cestách Domažlicka*. Beroun 2001, s. 43–45; ROYT, Jan. *České nebe*. Praha 1993, s. 19; ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha 1999, s. 87, 233; ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století. Druhé, doplněné a přepracované vydání*. Praha 2011, s. 106, 287; ROYT, Jan. 2012: *Posvátná místa a milostné obrazy a sochy v západních Čechách a na Šumavě*. In: *Divotvůrkyně Přešticka. 300 let obrazu a poutí*. České Budějovice 2012, s. 15; ROŽMBERSKÝ, Petr – KRČMÁŘ, Luděk. *Poustevníci, poustevny a pouště v Plzeňském kraji*. Domažlice 2014, s. 59–60, 117; RYNEŠ, Václav. „*Imagines miraculosae*“ doby pobělohorské. *Český lid*, roč. 54, č. 3, 1967, s. 188; SLÁMA, Jiří. ...a přišli ke hradu Plzni. In: *Antiqua Cuthna* 3, 2007, s. 57–58; SOUKUP, Jan. *Kostel sv. Vojtěcha v Milavčích. Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 1, 2006, s. 6–7; SOUKUP, Jan. *Kostely a kaple sv. Vojtěcha ve vikariátu Domažlice. Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 3, 2022, s. 32–33; STEHLÍKOVÁ, Dana. *Poutní místa*. In: *Český les, příroda – historie – život*. Praha 2005, s. 489; ŠEBKOVÁ, Vlasta. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce* 1936. Domažlice 1936, s. 74–75; ŠINDELÁŘ, Jan. *Dějiny Kolovče a okolí*. Domažlice 2014, s. 250; VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Domažlickém*. Praha 1902, s. 100; VODĚROVÁ, Hana – KRČMÁŘ, Luděk – RŮŽIČKA, David. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň 2011, s. 31; VOKOLEK, Václav. *Neznámé Čechy 7. Posvátná místa jihozápadních Čech*. Praha 2015, s. 236–239; VURM, Bohumil a kolektiv. *Krásy a tajemství České republiky. Plzeňský kraj*. Praha 2003, s. 34; WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 290;

přijal misijní poslání v Prusku, kde později přišel o život. Podle historika Gelasia Dobnera v Čechách nedošel světec dále než právě do Milavčí. Podle jiné tradice se tu sv. Vojtěch stavěl již při své první cestě do Říma. Měl zde mít velmi živý sen, ve kterém uviděl budoucí zkázu slavníkovského hradu Libice.

K jeho zdejšímu pobytu se váže i pověst, že zprávou zdrcený světec se zde rozhodl ke krátkému odpočinku. Jeho druzi se vydali hledat vodu a světec mezitím usnul. Pasák, který okolo hnal ovce, si chtěl ze spícího světce ztropit žert a zatroubil mu do ucha na svůj roh. Světec na chvíli ohluchl. Za neuvážený čin však pasáček na místě z Boží vůle ohluchl a milavečtí pastýři údajně od té doby netroubili na roh, ale pouze práskali bičem (pověst poprvé zaznamenal Václav Hájek z Libočan). Tento zvyk byl pečlivě dodržován ještě v 19. století. Jeden však prý přece neuposlechl a ohluchl také. Podle jiné verze ohluchli všichni v okolí, kdo zbytečně hlučeli, v původní Hájkově pověsti se někteří této věci smáli, troubili a hned nadosmrti ohluchli. Obdobná pověst je tradována i v Nepomuku, kam byla pravděpodobně druhotně přenesena.

V místech, kde sv. Vojtěch odpočíval, vytryskl pramen s vodou, již se mohl světec občerstvit a která byla uctívána jako zázračná (obr. č. 6). Nemocní pili vodu proti rozličným chorobám a mnozí prý byli skutečně uzdraveni. Bohuslav Balbín zaznamenává, že pramen prý má věšteckou schopnost. Odvolává se na starší Theobaldovy údaje. Přijde-li totiž k němu nemocný člověk a čerpá vodu do poháru, z něhož dříve pil, začne se pramen kalit, má-li ten člověk umřít na svou nemoc. Zůstane-li voda čirá, měly jeho nemoci rychle pominout. O místě a legendě se zmiňují i Matěj Bolelucký, Bartoloměj Paprocký a Gelasius Dobner. Kaple nad pramenem není v pravém slova smyslu kaplí, neboť neobsahuje a asi nikdy neobsahovala žádný oltář. Podle místní tradice byla nad pramenem na místě staršího objektu (přístřešku), stojícího zde „odedávna“, vystavěna v roce 1653 dřevěná kaple. Uvádí se, že v roce 1652 na její výstavbu údajně věnoval domažlický chodský rychtář M. Pavlovec výnos z prodeje lamingenovských pozemků. Kapli zmiňují Matěj Bolelucký (roku 1665), Bartoloměj Paprocký a jiní starší spisovatelé. Dnešní stavba pochází dle tradice z roku 1677. V roce 1739 byla kaple opět v zoufalém stavu a věřící vybírali almužny na její opravu. Na některých mapách vsi z konce 18. a počátku 19. století není zakreslena (a údajně ještě v roce 1882 tu stál jen pavilon na sloupech), což však věrohodnost data její výstavby nemusí nutně zpochybnit. Jedná se o barokní šestibokou centrálu nad otevřenou studánkou, z níž vytéká voda vně vyvedenou trubkou. V roce 1880 dal administrátor Adam Martínek zabílit sešlou malbu na zdi nad pramenem, která představovala spícího Vojtěcha, a nahradil ji dnešním obrazem vymalovaným na plechu. Představuje hlavní výjev z legendy se spícím světce a zlomyslným pastýřem. Předlohou mu byla freska z milavečského kostela od F. J. Luxe.

Ke kapli je možné lokalizovat i poustevnu, která je v Milavčích zmiňována v roce 1739. Mohla předcházet pozdějšímu lázeňskému domu (na 1. vojenském mapování z let 1764–1768 však žádný takový objekt zachycen není). Velký příliv poutníků k zázračné studánce v 18. století totiž vedl k zařízení lázeňského domu, který byl provozován v letech 1775–1785. Od roku 1787 byla v lázeňském objektu škola a dnes je historicky cenný objekt využíván jako obecní úřad. Vojtěšské poutě byly po roce 1990 obnoveny a jsou živé dodnes. Obec Milavče si v roce 1997 připomněla 1000 let od mučednické smrti sv. Vojtěcha. Při diecézní pouti 17. května 1997 slavnostně nesl světce lebku plzeňský biskup František Radkovský.

Významným místem úcty ke sv. Vojtěchu byl i **kostel sv. Vojtěcha v Milavčích** (obr. č. 7).⁹ Kaple v místech dnešního kostela je v písemných pramenech uváděna od poloviny 17. století. Uvádí se, že vznikla v roce 1644, a to na místě starší svatyně stojící zde „odedávna“. Zmiňována je i ve farářských relacích z let 1676 – 1677 mapujících „zázračné obrazy“. Po roce 1700 získala kaple pravděpodobně mešní licenci, ale již před tím sem směřovala četná procesí věřících z Domažlic i okolních vsí. Snad při této kapli (nebo možná při prameni) stávala poustevna. V roce 1737 zde chtěl poustevničit Lorenz Metz, který o to žádal domažlický magistrát. V roce 1739 se o místo milavečského poustevníka ucházel Tomáš Milota z poustevny sv. Vavřince (nad Domažlicemi) s tím, aby jej Metz nahradil v jeho poustevně na Vavřinci. Vyhověno mu nebylo. Kapli ve špatném stavu nahradila novostavba kostela sv. Vojtěcha, kterou začal od roku 1741 stavět stavitel metropolitní kapituly v Praze Václav Spannbrucker. Vysvěcena byla až 28. září 1751 a stala se cílem dalších poutníků přicházejících do Milaveč. Procesí, která sem přicházela v den sv. Vojtěcha a v období sucha, prosívala o déšť. Chodila např. ze Stráže, Kolovče či každoročně (23. dubna) z Domažlic. V období sucha i z německých vesnic z okolí Horšovského

⁹FOUD, Karel. Domažlicko. In: *Baroko v Plzeňském kraji*. Plzeň 2016, s. 280–281; KALANDRA, Otakar. *Poustevna a kostelík sv. Vavřince na Veselé hoře u Domažlic*. Praha 1945, s. 9, 16; KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha 2009, s. 122; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech*. Praha 1957, s. 475; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech 2*. Praha 1978, s. 380–381; KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha, s. 510–513; KOVAŘÍK, Petr. *Studánky a prameny Čech, Moravy a Slezska*. Praha 1998, s. 129–130; KRČMÁŘ, Luděk. Zlomyslný žert se svatým Vojtěchem se pastýři nevyplatil. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 16. 1. 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je IN. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň 2012, s. 39; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 66–67; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl první* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s>; KŮMPEL, Bohuslav a kolektiv. *Církevní umění na Chodsku*. III. vydání. Domažlice 1945, s. 11, 15–16, 67–72; LADENBAUER, Wilibald. *Posvátná a poutní místa diecéze českobudějovické* [online]. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, 2023 [cit. 2023-11-15]. Dostupné z: <https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=laden>; PODLAHA, Antonín, 1928: *Místopis Svatováclavský. Časopis katolického duchovenstva*, roč. 69 (94), Praha 1928, s. 565; PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard. *Album Svatovojtěšské*. Praha 1897, s. 28–29; PREISS, Pavel, 1997: *Svatovojtěšská ikonografie v českém barokním malířství*. In: *Sv. Vojtěch. Tisíc let svatovojtěšské tradice v Čechách*. Praha 1997, s. 42–43; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice 1996, s. 68; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice 1997, s. 17–20; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče. Kapitoly z dějin obce*. Domažlice 2015, s. 46–52; PROCHÁZKA, Zdeněk – SVOBODOVÁ, Zuzana. *Po skrytých cestách Domažlicka*. Beroun 2001, s. 43–45; ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha 1999, s. 233; ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století. Druhé, doplněné a přepracované vydání*. Praha 2011, s. 106, 287; ROŽMBERSKÝ, Petr – KRČMÁŘ, Luděk. *Poustevníci, poustevny a pouště v Plzeňském kraji*. Domažlice 2014, s. 59–60, 117; RYNEŠ, Václav. „Imagines miraculosae“ doby pobělohorské. *Český lid*, roč. 54, č. 3, 1967, s. 188; SOUKUP, Jan. *Kostel sv. Vojtěcha v Milavčích. Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 1, 2006, s. 6–7; SOUKUP, Jan. *Kostely a kaple sv. Vojtěcha ve vikariátu Domažlice. Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 3, 2022, s. 32–33; STEHLÍKOVÁ, Dana. *Poutní místa*. In: *Český les, příroda – historie – život*. Praha 2005 s. 489; ŠEBKOVÁ, Vlasta. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce* 1936. Domažlice 1936, s. 73–74; VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Domažlickém*. Praha 1902, s. 98–100; VOKOLEK, Václav. *Neznámé Čechy 7. Posvátná místa jihozápadních Čech*. Praha 2015, s. 236–239; WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 290, 292–293.

Týna. Kostel je vyzdoben malbami plzeňského malíře Františka Julia Luxe s náměty ze života sv. Vojtěcha, včetně příběhu s pastýřem (přemalován 1897), který je zachycen na jižní stěně lodi a stal se předlohou i pro obraz visící v nedaleké „kapli“ nad pramenem (obr. č. 8). Hlavní oltář byl vyroben v roce 1750 nebo 1755 a nese hlavní obraz sv. Vojtěcha. Boční oltáře, které získal kostel v roce 1753, jsou zasvěceny sv. Vítu a sv. Václavu, a tak se stal kostel i památníkem hlavních českých patronů. Mše svatá tu bývala pravidelně jen na svátky českých patronů. Na den sv. Vojtěcha zde poutníci zpívali o události s pasáčkem prastarou píseň ke sv. Vojtěchu, která ve 14. až 16. sloce o události vypravovala. V této písni se v 17. – 20. sloce vypravuje o dalším známém zázraku sv. Vojtěcha na Zelené Hoře u Nepomuka, kde vyprosil déšť pro vyprahlou vlast.

Původní gotický kostel **sv. Jiljí v Hlohové** (obr. č. 9)¹⁰, připomínaný od 2. poloviny 14. století, byl podle legendy postaven na místě svatostánku, který posvětil sv. Vojtěch v roce 992 při svém návratu se svou družinou z Říma do Prahy. Měl zde prý číst i mši svatou. Jinde se ale uvádí, že se zde zastavil při cestě z Říma v roce 981, v tomto roce se však vracel do Čech ze svých studií v Magdeburgu. Možná, že tato tradice vznikla přenesením z Hájkovy kroniky, která datuje příchod světce z Říma právě do roku 981. Dnešní barokní kostel pochází z let 1764 – 1766.

Téměř zapomenutou zastávkou je lidový **obrázek sv. Vojtěcha u Osvračína**¹¹, namalovaný na plechu (obr. č. 10). Je připevněn na kamenném podstavci a železné traverze při polní silnici severozápadně od vsi v poloze nazývané příznačně U Vojtěcha. Kromě tradičního znázornění světce je na něm nápis „Svatý náš patriote, biskupe Vojtěchu, vypros nám v nebi úrodu, mír a svobodu, českému národu“. Pod ním jsou na dřevě uvedeny roky obnovy 1972 a 2014. Podle místní tradice prý tudy světec procházel. Místo navazuje na další obdobná místa v okolí.

¹⁰FOUD, Karel. Domažlicko. In: *Baroko v Plzeňském kraji*. Plzeň 2016, s. 261; HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha 2013, s. 234; KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha 2009, s. 53–54; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech*. Praha 1957, s. 184; KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech 1*. Praha 1977, s. 380; KRČMÁŘ, Luděk. Kaple připomínají místa, kudy krácel svatý Vojtěch. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 30. 1., 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 30; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl druhý* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 16. 11. 2023 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZQBzwp5s7SO>; KŮMPEL, Bohuslav a kolektiv. *Církevní umění na Chodsku*. III. vydání. Domažlice 1945, s. 100; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Cestami poutníků aneb kostely, kostelíky a kaple okresu Domažlice. Díl I*. Domažlice 2020, s. 184–192; PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Domažlice 1997, s. 28–29; SEKYRKA, Tomáš. *Svatý Vojtěch. Život a smrt mučedníka*. Kostelní Vydří 1997, s. 23; WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 290.

¹¹KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl druhý* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 16. 11. 2023 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZQBzwp5s7SO>; ŠEBEK, Stanislav. *Obyvatel Osvračína vytvořil nová boží muka* [online]. denik.cz, 27. 3. 2014 [cit. 2023-11-13]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/plzensky-kraj/obyvatel-osvracina-vytvoril-nova-bozi-muka-20140325-kgnp.html>.

Idylickou lokalitu s **kaplí sv. Petra u Hradiště** (obr. č. 11)¹² je také nutné zahrnout do míst spojovaných s kultem sv. Vojtěcha. Od dávné minulosti tu byl poutníky z okolí na svátek sv. Petra uctíván kámen, o kterém vypráví pověst, že na něm sv. Petr odpočíval při svých cestách Evropou (obr. č. 12). V roce 1861 byla u kamene postavena zajímavá kamenná boží muka (jinde se uvádí jejich stáří až do 17. století). Se stavbou kaple se započalo v roce 1888. Veškeré stavební náklady nesl majitel sousedního velkostatku Kanice rytíř Richard Škoda. Kaple byla slavnostně vysvěcena 29. června 1889 za účasti 4 000 poutníků a několika procesí z okolí (například z Osvračína či Milaveč). Obraz na oltáři s námětem sv. Petra sedícího na kameni u Hradiště namaloval B. Kamaryt, farář z Deštné. Českobudějovická konzistoř k výstavbě kaple podotýkala, že zde taktéž odpočíval i sv. Vojtěch na své cestě z Říma do Prahy, zřejmě z důvodu zdejšího reálnějšího kultu. Ze vsi vede k poutnímu místu stará polní cesta, při níž stojí bohatě zdobené litinové křížky. Na sv. Petra sem chodívalo procesí z Kolovče.

Poslední zastávku na Domažlicku připomíná **svatovojtěšský kámen u Únějovic** (obr. č. 13).¹³ Nalézá se za potokem nalevo od hřiště v poli mezi dvěma stromky. Ještě na sklonku 19. století tu stál tak zvaný „Svatovojtěšský kříž“, na němž se nalézal obraz sv. Vojtěcha s nápisem: „Zde sobě odpočinul sv. Vojtěch na cestě své z Říma do Čech.“ V roce 1904 tu byl postaven litinový křížek s ukřižovaným Kristem na jednoduchém kamenném podstavci. Okolo něj se nachází několik balvanů. Na jednom z nich prý světec odpočíval a do kamene se vyhloubilo jeho svaté tělo. Kámen, notně zapadlý v zemi, má na sobě velkou miskovitou prohlubeň, která je údajným otiskem stopy světce. Pod ním prý prýštila voda i za největšího horka a sucha. Na vyhloubeném místě se udržovala voda i za největšího sucha a touto vodou si vymývali věřící poutníci oči, aby je nebolely, a mnoho z nich s očními

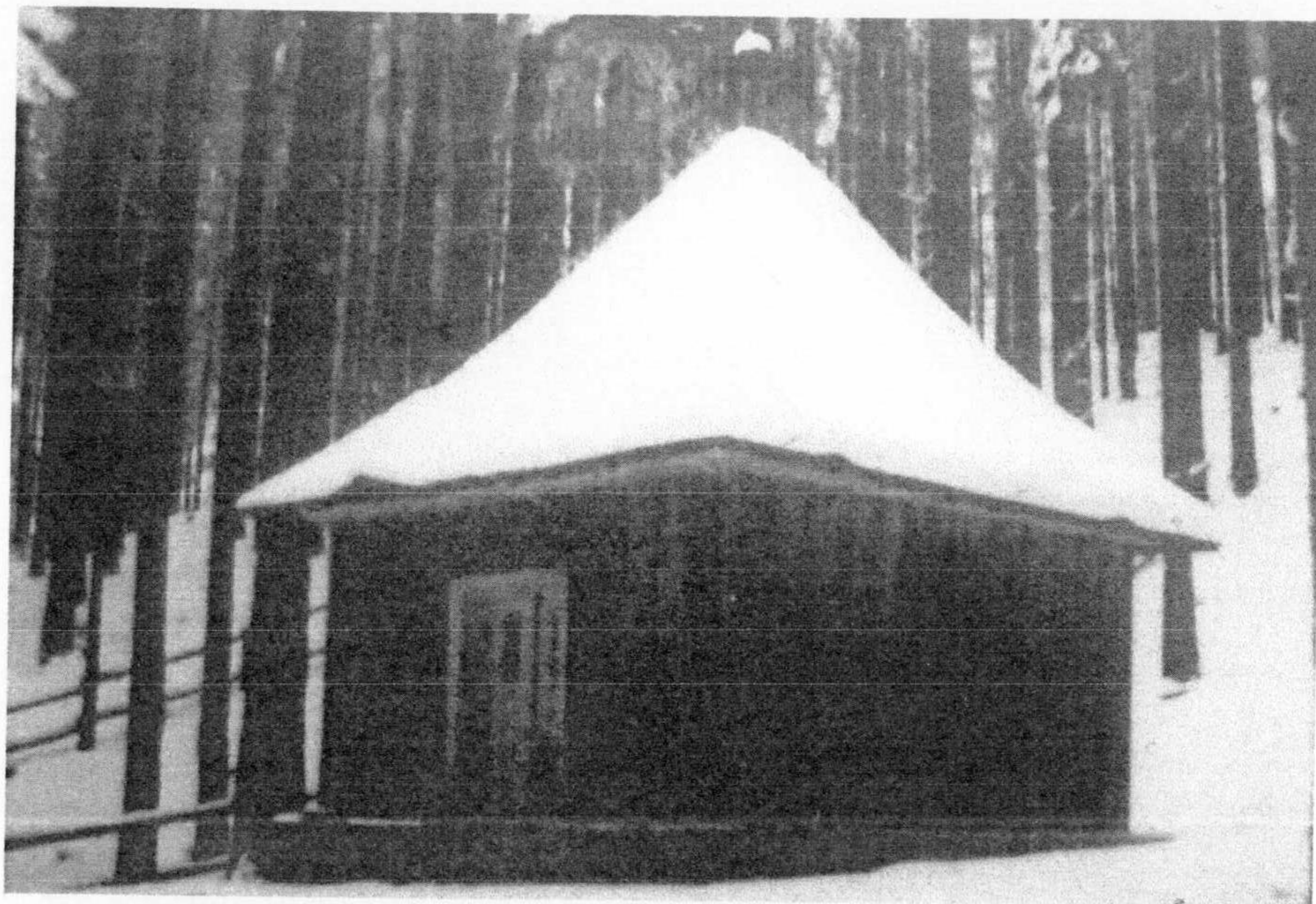
¹²KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha 2009, s. 74–75; KRČMÁŘ, Luděk. Domažlická zastavení na cestě ve šlépějích sv. Vojtěcha. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 9. 1. 2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je IN. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň 2012, s. 21; KRČMÁŘ, Luděk. Kámen, na kterém odpočíval sv. Petr. *Plzeňský deník*, 24. 7. 2012, s. 22; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 46–47; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl první* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023 [cit. 2023-09-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s>; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice 2005, s. 31; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky v okrese Domažlice*. In: *Dějiny staveb 2006*. Plzeň 2006, s. 51; SOUKUP, Jan. *Kostely a kaple sv. Petra v plzeňské diecézi*. *Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 6, 2019, s. 30–31; ŠINDELÁŘ, Jan. *Dějiny Kolovče a okolí*. Domažlice 2014, s. 250.

¹³ČERNÝ, Alois. *Sv. Vojtěch na Planinách*. Plzeň 1938, s. 3; ČESAL, Aleš. *Před branou Šumavy a Českého lesa*. Praha 2016, s. 33; KAFKA, Luboš. *Dárek z poutí. Poutní a pouťové umění*. Praha 2009, s. 63; KRČMÁŘ, Luděk. Zanechal tajemné misky v kamenech svatý Vojtěch? *Dnes, Kraj Plzeňský*, 23. 1.-2008, s. C4; KRČMÁŘ, Luděk. Stopa sv. Vojtěcha u Únějovic. *Plzeňský deník*, 17. 7. 2012, s. 22; KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice 2019, s. 106; KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha. Díl druhý* [online]. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 16. 11. 2023 [cit. 2023-11-30]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZQBzwp5s7SO>; PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard. *Album Svatovojtěšské*. Praha 1897, s. 28; PROCHÁZKA, Zdeněk. *Chocomyšl 1365 – 2015*. Domažlice 2015, s. 57; TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*. Švihov 1927, s. 27; VURM, Bohumil a kolektiv. *Krásy a tajemství České republiky. Plzeňský kraj*. Praha 2003, s. 34; WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 290–291.

nemocemi zde bylo uzdraveno. Vedle býval ještě větší kámen, kde byly otisknuty dvě šlépěje sv. Vojtěcha, ale tehdejší majitel pole jej nechal zazdít do svého stavení. Uvádí se, že tu bývala kdysi i svatovojtěšská kaple. Po kapli, zrušené za josefinských reforem, se nedochovaly žádné stopy a není zanesena v žádné historické mapě. Není zakreslena ani na mapě 1. vojenského mapování z let 1761–1768.

Následně sv. Vojtěch při svém putování z Říma do Prahy opouští Domažlicko a navštěvuje několik míst na Klatovsku, podle prvních autorů, kteří jeho putování zaznamenali, to byla studánka a kámen na katastru Poleně v blízkosti Věckovic.¹⁴

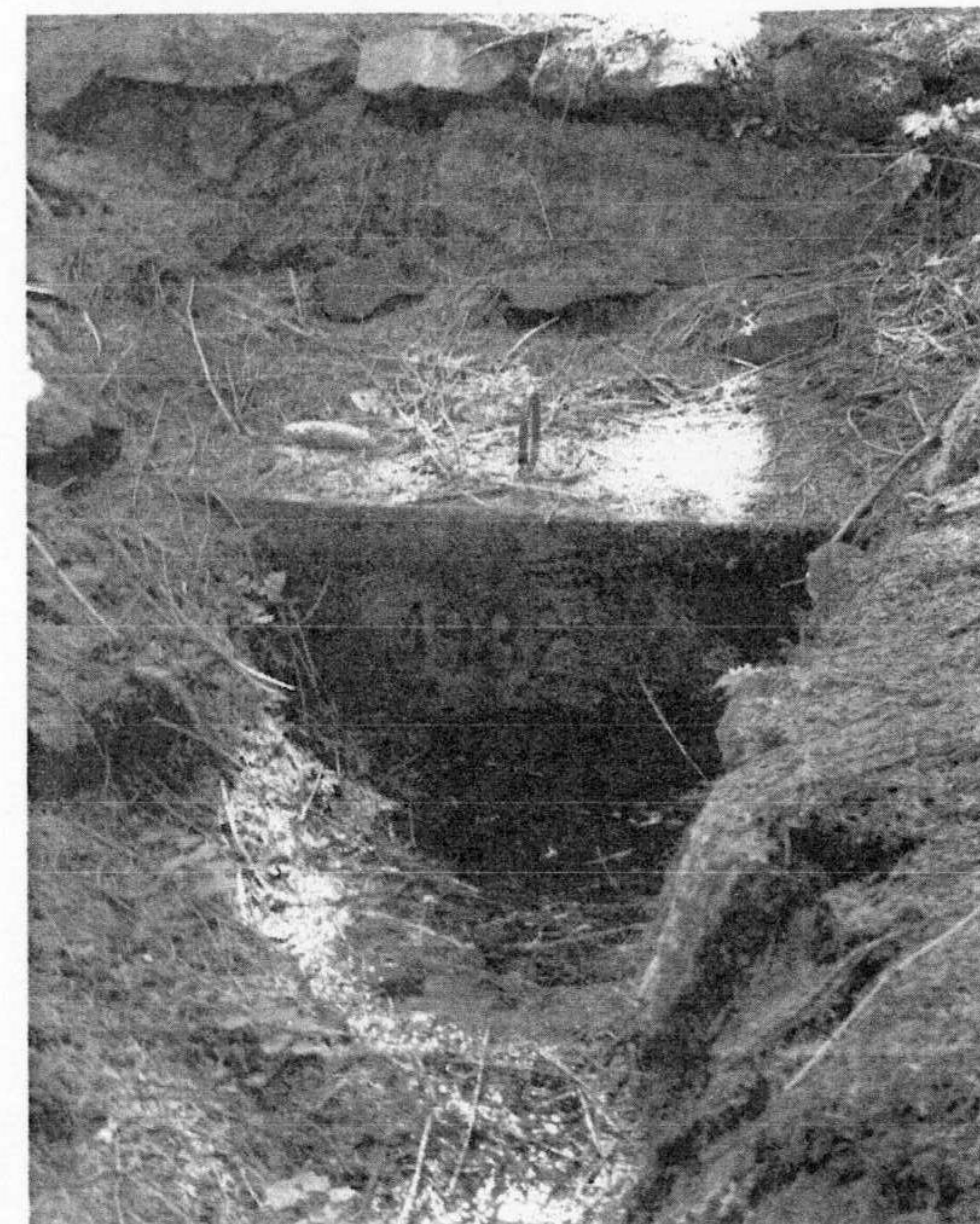
¹⁴WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha 1902, s. 291.

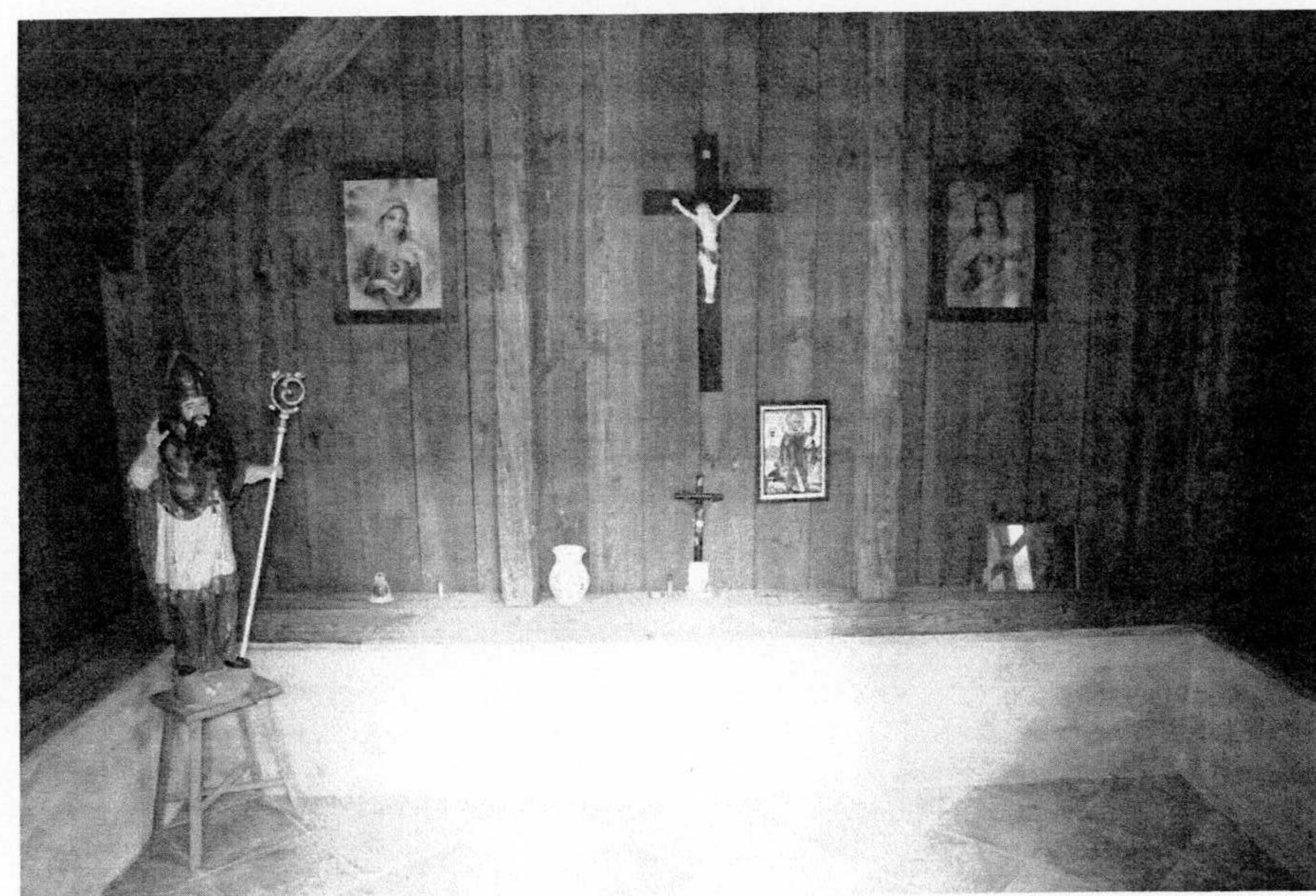
Obr. č. 1: Kaple sv. Vojtěcha u Klenčí pod Čerchovem, původní kaple přibližně v letech 1940 – 1944.
Převzato z <http://www.znicenekostely.cz/>.

Obr. č. 2: Kaple sv. Vojtěcha u Klenčí pod Čerchovem, základy původní kaple, 2018. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 3: Kaple sv. Vojtěcha
u Klenčí pod Čerchovem,
pramen Vojtěška, 2018.
Foto L. Krčmář.

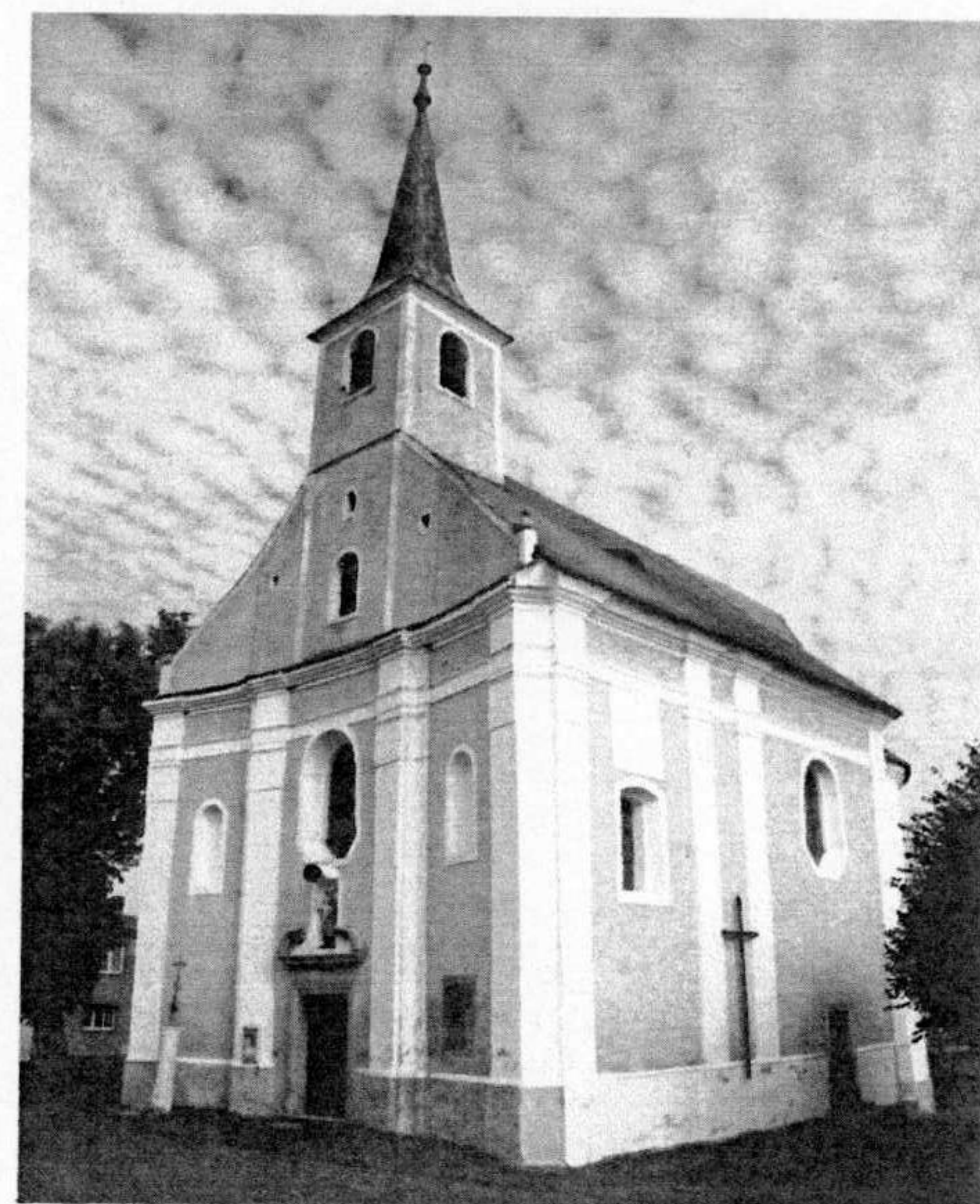
Obr. č. 4: Kaple sv. Vojtěcha u Klenčí pod Čerchovem, interiér nové kaple, 2018. Foto L. Krčmář.

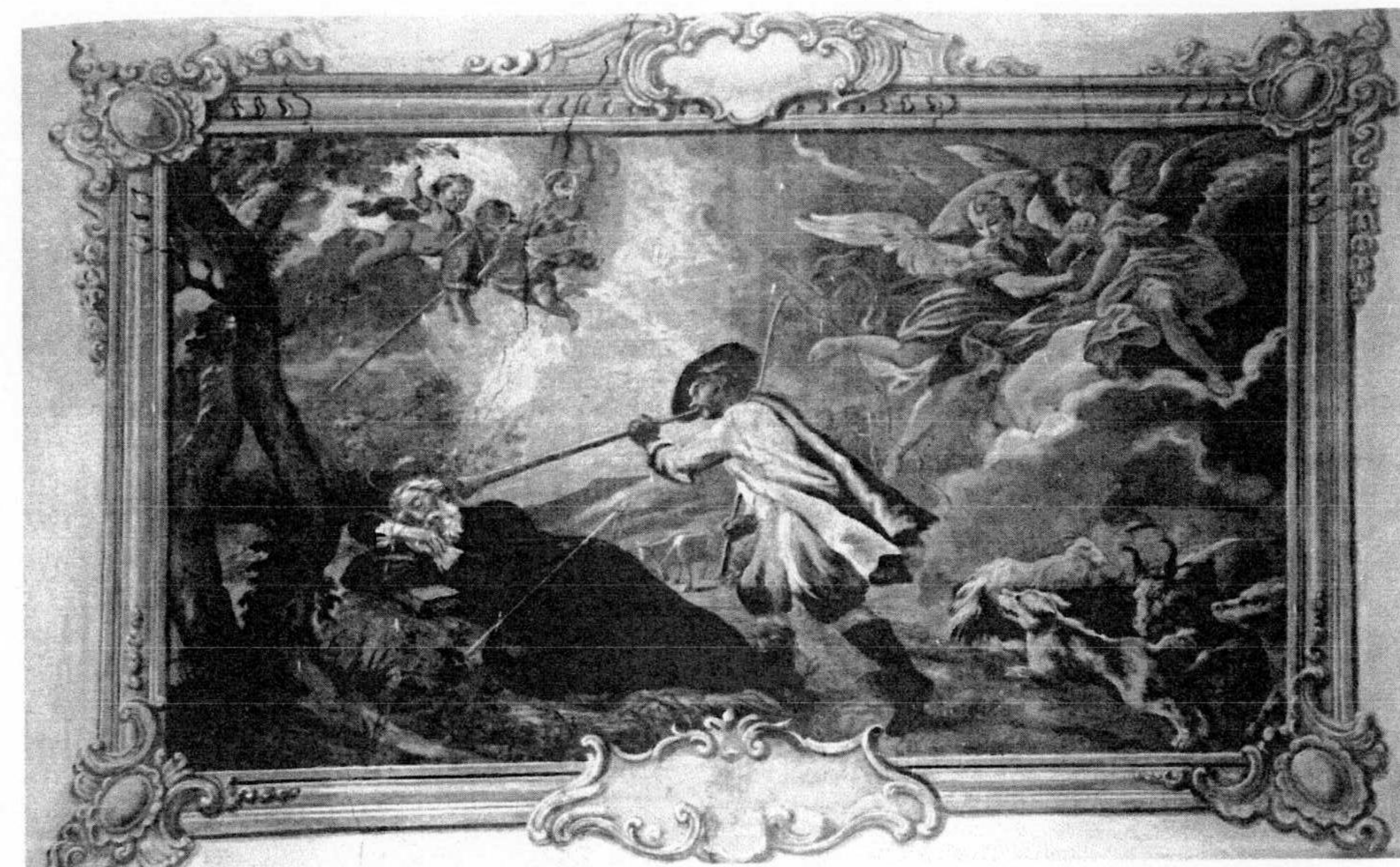
Obr. č. 5: Pramen Vojtěška s kaplí v Milavčích, kaple a bývalý lázeňský dům, 2000. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 6: Pramen Vojtěška s kaplí v Milavčích, interiér kaple s pramenem, 2007. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 7: Kostel sv. Vojtěcha v Milavčích, 2018, Foto L. Krčmář.

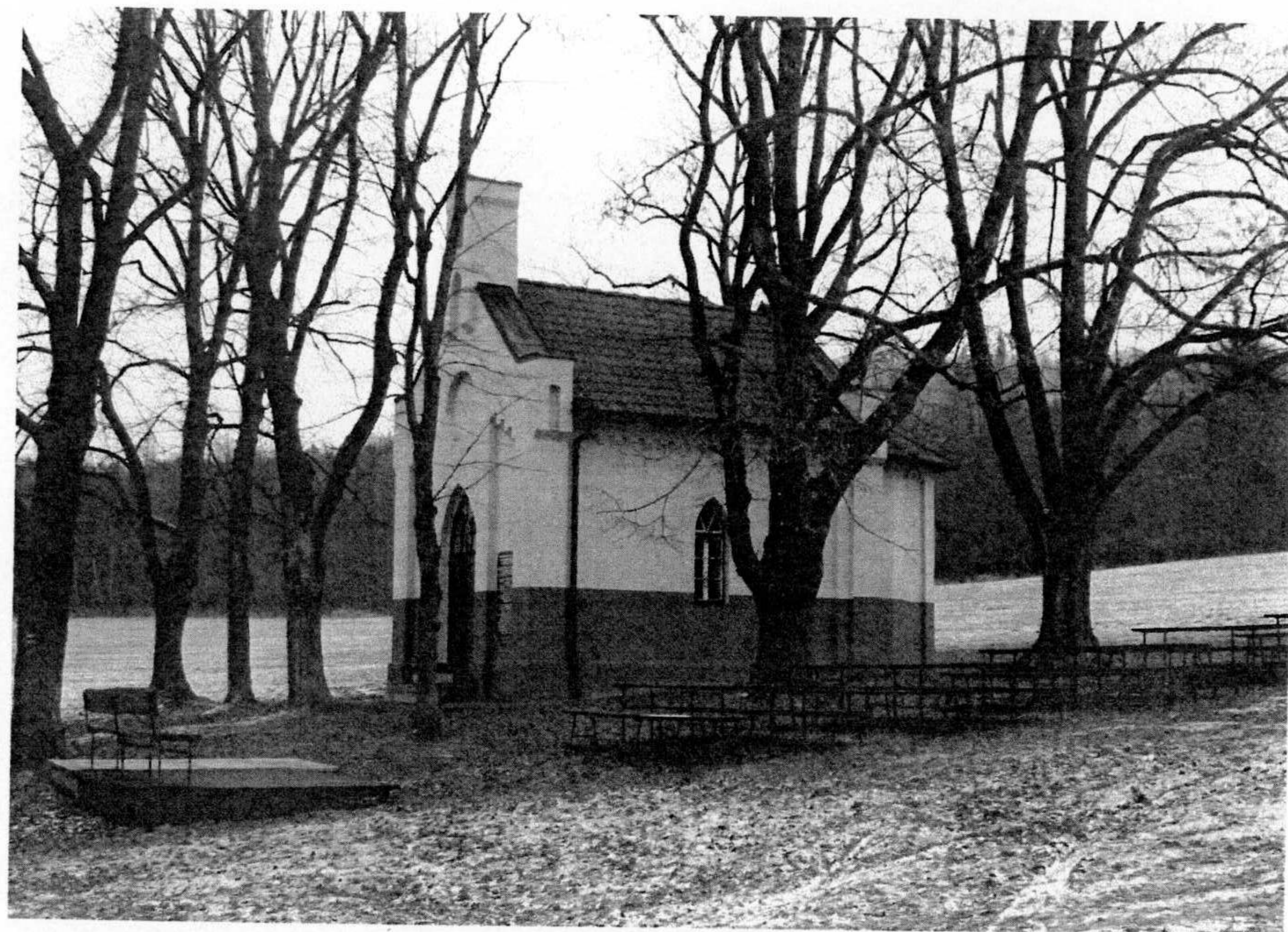
Obr. č. 8: Kostel sv. Vojtěcha v Milavčích, malba sv. Vojtěcha s pastýřem, 2018. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 9: Kostel sv. Jiljí v Hlohové, 2023. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 10: Obrázek sv. Vojtěcha
u Osvračína, 2023.
Foto L. Krčmář.

Obr. č. 11: Kaple sv. Petra u Hradiště, 2007. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 12: Kaple sv. Petra u Hradiště, kámen odpočinku sv. Petra a sv. Vojtěcha, 2007. Foto L. Krčmář.

Obr. č. 13: Svatovojtěšský kámen
u Únějovic, 2023. Foto L. Krčmář.

Zdroje

- ASCHENBRENNER, Vít. Poutnická procesí směřující do Klatov – příspěvek k dějinám provozu západočeského barokního poutního centra v letech 1685 – 1785. *Sborník prací z historie a dějin umění* 4, 2006, s. 117–217.
- BALBÍN, Bohuslav. *Krásy a bohatství České země. Výbor z díla Rozmanitosti z historie Království českého*. Praha: Panorama, 1986.
- BAAR, Jindřich, Šimon – TEPLÝ, František. *Klenčí. Městečko na Chodsku*. Praha: Nákladem vlastním, 1909.
- BRUNO, z Querfurtu. *Život svatého Vojtěcha*. Praha: ZVON, 1996. ISBN 80-7113-185-7
- BURACHOVIČ, Stanislav – WIESER, Stanislav. *Encyklopedie lázní a léčivých pramenů v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2001. ISBN 80-7277-048-9
- ČERNÝ, Alois. *Sv. Vojtěch na Planinách*. Plzeň: Vlastním nákladem, 1938.
- ČESAL, Aleš. *Před branou Šumavy a Českého lesa*. Praha: REGIA, 2016. ISBN 978-80-87866-26-9
- EMLER, Josef. *Životy svatých a některých jiných osob nábožných*. Praha: Museum království Českého, 1873.
- FOUD, Karel. Domažlicko. In: *Baroko v Plzeňském kraji*. Plzeň: Starý most, 2016, s. 254–297. ISBN 978-80-87338-63-6
- HÁJEK Z LIBOČAN, Václav. *Kronika česká*. Praha: Nakladatelství Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2255-4
- KALANDRA, Otakar. *Poustečna a kostelík sv. Vavřince na Veselé hoře u Domažlic*. Praha: Vyšehrad 1945.
- KALANDRA, Otakar. Ostatky sv. Vavřince na Chodsku. *Stráž českého západu*, roč. 2, č. 32, 1946, s. 6.
- KAFKA, Luboš. *Dárek z pouti. Poutní a poutové umění*. Praha: LIKA KLUB, 2009. ISBN 978-80-86069-52-4
- KOKAISL, Petr – KOKAISLOVÁ, Pavla. *Kostely a kaple v domažlickém okrese*. Praha: Nostalgie, 2009. ISBN 978-80-254-5441-1
- KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech*. Praha: Nakladatelství Československé akademie věd, 1957.
- KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech 1*. Praha: Academia, 1977.
- KOLEKTIV. *Umělecké památky Čech 2*. Praha: Academia, 1978.
- KORANDOVÁ, Marie. *Stráž. Nejmenší privilegovaná ves domažlických Chodů*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2001. ISBN 80-86125-29-7
- KORANDOVÁ, Marie. *Chodské pověsti a legendy*. Plzeň: NAVA, 2004. ISBN 80-7211-179-5
- KOŠNÁŘ, Julius. *Poutnická místa a památné svatyně v Čechách*. Praha: Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a Nakladatelství V. Kotrba, 1903.
- KOVAŘÍK, Petr. *Studánky a prameny Čech, Moravy a Slezska*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-253-7
- KRÁSL, František – JEŽEK, Jan. *Sv. Vojtěch, druhý biskup pražský, jeho klášter a úcta u lidu*. Praha: Dědictví sv. Prokopa, 1898.
- KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti*. In: *Plzeňsko – příroda, historie, život*. Praha: Baset, 2008, s. 578–589. ISBN 978-80-7340-100-
- KRČMÁŘ, Luděk. Domažlická zastavení na cestě ve šlépějích sv. Vojtěcha. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 9. 1. 2008, s. C4.
- KRČMÁŘ, Luděk. Zlomyslný žert se svatým Vojtěchem se pastýři nevyplatil. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 16. 1. 2008, s. C4.
- KRČMÁŘ, Luděk. Zanechal tajemné misky v kamenech svatý Vojtěch? *Dnes, Kraj Plzeňský*, 23. 1. 2008, s. C4.
- KRČMÁŘ, Luděk. Kaple připomínají místa, kudy krácel svatý Vojtěch. *Dnes, Kraj Plzeňský*, 30. 1. 2008, s. C4
- KRČMÁŘ, Luděk. Méně známé stopy sv. Vojtěcha na území českobudějovické diecéze v Plzeňském kraji. In: *Genius loci českého jihozápadu V.*, České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích ve spolupráci se Studijní a vědeckou knihovnou Plzeňského kraje a Katedrou českého jazyka a literatury Západočeské univerzity v Plzni, 2009, s. 81–89.
- KRČMÁŘ, Luděk. Lázeňská tradice v Milavčích. *Plzeňský deník*, 25. 10. 2011, s. 26.
- KRČMÁŘ, Luděk. *Putování je IN. Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti plzeňské diecéze*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2012. ISBN 978-80-260-3827-6
- KRČMÁŘ, Luděk. Stopa sv. Vojtěcha u Únějovic. *Plzeňský deník*, 17. 7. 2012, s. 22.
- KRČMÁŘ, Luděk. Kámen, na kterém odpočíval sv. Petr. *Plzeňský deník*, 24. 7. 2012, s. 22.
- KRČMÁŘ, Luděk. Nejvýznamnější poutní místa v Plzeňské diecézi. In: *S důvěrou a nadějí. 20 let plzeňské diecéze 1993 – 2013*. Plzeň: Biskupství plzeňské, 2013, s. 145–159.
- KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti jižního Plzeňska na území českobudějovické diecéze*. Nepomuk: Město Nepomuk, 2017.
- KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti na Domažlicku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2019.
- KRČMÁŘ, Luděk. *Poutní místa a místa zvláštní zbožnosti jižního Plzeňska na území plzeňské diecéze*. Přeštice: Spolek pro záchranu historických památek Přešticka, 2020.
- KROUPA, Pavel. Stopy megalitické prehistorie na Přešticku. *Pod Zelenou Horou*, roč. 14 (26), č. 3, 2011, s. 3–8.
- KÜMPPEL, Bohuslav a kolektiv. *Církevní umění na Chodsku*. III. vydání. Domažlice: Nákladem Baarovy společnosti pro poznávání Chodska a jeho zvelebování, 1945.
- KUČA, Karel. *Dřevěné a polodřevěné kostely, kaple a zvonice České republiky*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2444-2
- PODLAHA, Antonín, 1928: Místopis Svatováclavský. *Časopis katolického duchovenstva*, roč. 69 (94), Praha: Vydala s podporou Dra Ant. Podlahy a „Dědictví sv. Prokopa“ Československá akciová tiskárna v Praze, 1928, s. 44–68, 161–207, 340–380, 469–479, 559–571, 671–675, 747–784, 928–978, 1083–1099.
- PODLAHA, Antonín – ŠITTLER, Eduard. *Album Svatovojtěšské*. Praha: Nákladem vlastním, 1897.
- PREISS, Pavel, 1997: Svatovojtěšská ikonografie v českém barokním malířství. In: *Sv. Vojtěch. Tisíc let svatovojtěšské tradice v Čechách*. Praha: Národní galerie v Praze, 1997. s. 40–46. ISBN 80-7035-134-9

- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlicko a Kdyňsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1996. ISBN 80-901122-5-0
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1997. ISBN 80-901877-7-3
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, s. 2005. ISBN 80-86125-69-6
- PROCHÁZKA, Zdeněk. Kaple a kapličky v okrese Domažlice. In: *Dějiny staveb 2006*. Plzeň: P. Mikota, 2006, s. 49–60. ISBN 80-86596-89-3
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Co odnesl čas 1. Domažlicko, Chodsko a Kdyňsko na nejstarších fotografiích*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2010. ISBN 978-80-87316-15-3
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Milavče. Kapitoly z dějin obce*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2015. ISBN 978-80-87316-50-4
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Chocomyšl 1365-2015*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2015. ISBN 978-80-87316-56-6
- PROCHÁZKA, Zdeněk. *Cestami poutníků aneb kostely, kostelíky a kaple okresu Domažlice. Díl. I*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2020. ISBN 978-80-87316-96-2
- PROCHÁZKA, Zdeněk – KONDRYS, Antonín. *Horšovskotýnsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 1997.
- PROCHÁZKA, Zdeněk – SVOBODOVÁ, Zuzana. *Po skrytých cestách Domažlicka*. Beroun: Nakladatelství MH Beroun a Nakladatelství Českého lesa, 2001.
- ROYT, Jan. *České nebe*. Praha: Národní galerie v Praze, 1993. ISBN 80-7035-051-2
- ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-7184-662-7
- ROYT, Jan. *Obraz a kult v Čechách 17. a 18. století*. Druhé, doplněné a přepracované vydání. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1691-9
- ROYT, Jan, 2012: Posvátná místa a milostné obrazy a sochy v západních Čechách a na Šumavě. In: *Divotvůrkyně Přešticka. 300 let obrazu a poutí*. České Budějovice: Halama, 2012, s. 15–38. ISBN 978-80-87082-25-6
- ROŽMBERSKÝ, Petr – KRČMÁŘ, Luděk. *Poustevníci, poustevny a pouště v Plzeňském kraji*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2014. ISBN 978-80-87316-30-6
- RYNEŠ, Václav. „Imagines miraculosae“ doby pobělohorské. *Český lid*, roč. 54, č. 3, 1967, s. 182–193.
- SEKYRKA, Tomáš. *Svatý Vojtěch. Život a smrt mučedníka*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1997. ISBN 80-7192-187-4
- SLÁMA, Jiří. ...a přišli ke hradu Plzni. In: *Antiqua Cuthna 3*, 2007, s. 53–62.
- SOUKUP, Jan. Kostel sv. Vojtěcha v Milavčích. *Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 1, 2006, s. 6–7.
- SOUKUP, Jan. Kostely a kaple sv. Petra v plzeňské diecézi. *Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 6, 2019, s. 30–31.
- SOUKUP, Jan. Kostely a kaple sv. Vojtěcha ve vikariátu Domažlice. *Zpravodaj plzeňské diecéze*, č. 3, 2022, s. 32–33.
- STEHLÍKOVÁ, Dana. Poutní místa. In: *Český les, příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2005, s. 485–495. ISBN 80-7340-065-0

ŠEBKOVÁ, Vlasta. *Domažlice a Chodsko. Nejnovější průvodce 1936*. Domažlice: V. P. Šebková, 1936.

ŠINDELÁŘ, Jan. *Dějiny Kolovče a okolí*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa, 2014. ISBN 978-80-87316-42-9

TEPLÝ, František. *Františka Zemana Kniha o Švihově a okolí*. Švihov: Nákladem F. Trnky, 1927.

VALENČÍK, Michal. Zaniklé a ohrožené kostely a kaple. In: *Český les, příroda – historie – život*. Praha: Baset, 2005, s. 495–518. ISBN 80-7340-065-0

VALENČÍK, Michal. *Ohrožené památky (kostely, kaple a kapličky v České republice)*. Praha: Baset, 2006. ISBN 80-7340-082-0

VANĚK, Ferdinand – HOSTAŠ, Karel. *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Domažlickém*. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1902.

VODĚROVÁ, Hana – KRČMÁŘ, Luděk – RŮŽIČKA, David. *Historie turistiky v Plzeňském kraji*. Plzeň: RegionAll, 2011. ISBN 978-80-904310-4-1

VOKOLEK, Václav. *Neznámé Čechy 7. Posvátná místa jihozápadních Čech*. Praha: Mladá fronta, 2015. ISBN 978-80-204-3871-3

VURM, Bohumil a kolektiv. *Krásy a tajemství České republiky. Plzeňský kraj*. Praha: Společnost Praga Mystica, 2003. ISBN 80-902363-9-1

WILDMANN, František. *Pomněnky z českých krajů*. Praha: Nákladem Dědictví Svatojánského, 1902.

Online zdroje

KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha*. Díl první. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 27. 9. 2023. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=BifykyLNfSk&t=47s> [cit. 2023-09-30].

KRČMÁŘ, Luděk – ČUBR, Václav. *Po stopách sv. Vojtěcha*. Díl druhý. Univerzita třetího věku ZČU v Plzni, 16. 11. 2023. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=ZQBzwp5s7S0> [cit. 2023-11-30].

LADENBAUER, Wilibald. *Posvátná a poutní místa diecéze českobudějovické*. Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, 2023. Dostupné z: <https://www.kohoutikriz.org/autor.html?id=laden> [cit. 2023-11-15].

ŠEBEK, Stanislav. *Obyvatel Osvračína vytvořil nová boží muka*, denik.cz, 27. 3. 2014. Dostupné z: <https://www.denik.cz/plzensky-kraj/obyvatel-osvracina-vytvoril-nova-bozi-muka-20140325-kgnp.html> [cit. 2023-11-13].

VALENČÍK, Michal, 2023: *Poškozené a zničené kostely, kaple a synagogy v České republice*. Dostupné z: <http://www.znicenekostely.cz/> [cit. 2023-10-05].

Mgr. Luděk Krčmář

lkrcmar@zcm.cz

Západočeské muzeum v Plzni, příspěvková organizace
Kopeckého sady 2, 301 00 Plzeň

Kulturní dědictví regionu

Sborník ke konferenci konané v Muzeu jižního Plzeňska v Blovicích ve dnech
3. – 4. 11. 2023

Vydavatel: Městské muzeum a galerie Nepomuk, Město Nepomuk
www.muzeumnepomuk.cz

Redakce: Jitka Bílková

Grafická úprava: HD Reklama

Tisk: SOS print

Náklad: 250ks

1. vydání

2024

ISBN 978-80-11-05490-8